

© Christian Paranti

VS-SOLDAAT JOHN CRAWFORD SCHREEF

‘Als ik een Irakees was, zou ik ook in opstand komen’

De Irakoerlog leidde al tot een stortvloed aan boeken. Steeds vaker komen die van mannen die niet met een pen maar met een geweer aan het front zaten. Een van hen is John Crawford.

JEROEN SCHUITEN

Wat wisten jij en je collega's op dat moment van Irak?

“Als studenten wisten wij waarschijnlijk iets meer dan de gemiddelde soldaat. Onze briefing over Irak nam zo'n dertig minuten in beslag. Cultureel ging het niet veel verder dan: 'Rust niet met je voeten op tafel, want je bedigt Irakezen als je hen je voetzolen toont.' Compleet waardeloze informatie voor iemand die op het punt staat een land binnen te vallen. We hadden er geen idee van hoe vrijzinnig Irak eigenlijk was. (*glimlacht breed*) De militante, met zwaarden zwaaiende islamitische figuren die wij van de televisie kenden, ontbraken natuurlijk volledig. Als je in Bagdad aankomt, zie je wolkenkrabbers, vrouwen in spijkerbroek en T-shirt.”

Je mening over deze oorlog had je in de aanloop al opgemaakt. Je geloofde er niet in. Hoe vecht je een oorlog waar je niet in gelooft?

“Naar mijn mening was Irak geen directe bedreiging. Dat gezegd hebbende, ik ben nooit in het Witte Huis of het Pentagon geweest. Voor een soldaat is het niet echt een moeilijke besluit. Je tekent een contract en zweert de bevelen van hogerop te zullen uitvoeren. In dit geval kwam het bevel van een president die democratisch verkozen was. Zeventig procent van de Amerikanen dacht dat het de juiste beslissing was. Wie ben ik dan om daaraan te twijfelen?”

Crawfords walging van zij die achteraf menen alle ellende te hebben voorzien lees je zo van zijn gezicht af. “Tegenstanders van de oorlog proberen mij hun kamp binnen te lokken. Vergeet het maar. Het gaat hen er vooral om achteraf schuldigen aan te wijzen. Daar houd ik niet van. Ik vergelijk het wel eens met een gevecht in een bar. Iemand slaat je, je draait je om en slaat de eerste persoon die voor je staat. Je kon wel eens de verkeerde te pakken hebben, maar daar denk je pas de volgende ochtend aan. Wellicht ben je hem een excuus en een biertje verontschuldigd. Maar als je tijdens het gevecht twijfelt, voel je jezelf's morgens net zo beroerd en ben je waarschijnlijk ook nog eens in elkaar geslagen. We moeten gewoon beginnen met onze huidige problemen op te lossen.”

Het gedrag van Amerikaanse militairen tijdens deze oorlog heeft veel aandacht getrokken, met name de martelpraktijken in Abu Ghraib. In je boek vertel je over een plundering door collega-soldaten. Valt dat gedrag uit te leggen?

“De bewuste plundering was bizar omdat de gejatte spullen niets waard waren. Het is ironisch. Tijdens die huiszoeking werden tienduizend Amerikaanse dollars en voor honderdduizenden dollars aan Irakese dinars aangetroffen. Daar werd niets van gestolen. Wat ze meenamen, waren een radio of een foto toestel die thuis nog geen tien dollar waard zouden zijn. Ten tijde van Abu Ghraib moest ik altijd terugdenken aan een onderzoek op Berkeley, geloof ik. Het betrof een experiment waarbij een aantal studenten een groep medestudenten moest bewaken. Het moest vroegtijdig gestaakt worden omdat de 'bewakers' al heel snel martelgedrag begonnen te vertonen. Kennelijk zit het in onze natuur, hoe graag we dat ook ontkennen. Het is frappant dat plaatsen als Abu Ghraib op vrij veilige locaties zaten. Die figuren moesten niet dagelijks op patrouille, werden niet beschoten en vertoonden toch het agressiefste gedrag. Onbegrijpelijk. Er zijn geen excuses voor.”

De agressie die nodig is om een land te veroveren zit een soldaat vaak in de weg zodra hij de vrede moet bewaren. Jij toon duidelijk dat die dubbelrol, oorlog voeren en vrede bewaken, niet werkt in de praktijk.

“Het is een van de grote uitdagingen van *nation building*. (*kan andermaal zijn walging niet verbergen*) De grootste grap is het zogenaamde winnen van *the hearts and minds*. Het was net zo'n lachertje tijdens de oorlog in Vietnam – waar het verzonnen werd – als nu in Irak. Je kunt niet rondlopen met een geweer in de aanslag, een land bezetten en tegelijkertijd vriendjes maken.”

We verwachten te veel van zeer jonge soldaten in voor hen ondoorgondelijke streken als Irak?

“Kijk, het is geen geheim dat er weinig cultureel besef is onder militairen. Soldaten hebben een taak. Die taak kan het veilig stellen van een sector zijn of het doden van de

bad guys, hoewel je vaak geen idee hebt wie de *bad guys* zijn. Je doel als soldaat is Irak levend achter je te laten. Er zit erg veel ruimte tussen je taak en je doel. Regelmatig word ik gebeld voor advies omdat bijvoorbeeld iemands kleine broertje richting Afghanistan wordt gestuurd. Ik raad ze aan geen vrienden te maken. Vergeet nation building. Wil je het er levend afbrengen, dan ga je geen snoep ronddelen. Dat betekent niet dat je gemeen tegenover Irakezen moet zijn, maar je houdt afstand. Zodra je meer van soldaten verlangt, komen ze onnodig om het leven.”

Crawford staart een tijdje moedeloos voor zich uit. Het theoretische 'geblaaf' over *nation building* en het veroveren van *the hearts and minds* irriteert hem zichtbaar. In het boek wordt zijn eenheid opgedragen geen helm te dragen om zo minder agressief over te komen. Het duurt niet lang of een collega wordt van nabij door een passerende Irakees in het hoofd geschoten. “Het gevolg was dat we daarna altijd in vol gevechtsornaat door de stad trokken. Je reed in een Humvee met een 50 mm kaliber op het dak, was ongeduldig en hield iedereen op afstand. Natuurlijk beledigde je zo ook iedereen die je vriend had willen zijn.”

Je schrijft: 'Wij veranderden van jager in prooi.'

“Dat gevoel had ik vaak. Veelal ging je zonder specifiek doel op patrouille. En Irakezen haatten onze doelloze komst. Op het moment dat wij ergens opdaagden, vloog er van alles de lucht in. Daar werd niemand beter van. Tijdens de invasie had je tenminste een doel; je joeg op de vijand, viel ergens binnen, schoot op een gebouw. In Bagdad liepen we maar wat rond, wachtend op een aanval, zodat we konden terugslaan.” Crawford zucht. “Dat is alles wat je doet. Je rijdt en loopt wat rond, wachtend op iemand die je gaat aanvallen.”

Valt daarover te praten met het thuisfront? Ik hoor je luisteren naar je klagende vrouw omdat de hond zijn behoefte op het tapijt doet, terwijl jij net de hersenen van een Irakees van je motorkap geveegd hebt.

“Dit is de eerste oorlog waarin een soldaat naar huis kan bellen na een veldslag. Soldaten zijn opgegroeid in het internettijdperk, dus je kunt het hen ook niet afnemen. Het moraal zou volledig instorten. Tegelijkertijd zit je met iemand aan de telefoon met wie je niets deelt, je kijkt niet naar dezelfde televisieprogramma's. Als zij klaagt over een irritante file, praat jij over een vuurgevecht.”

Was je vrouw daarop voorbereid?

“Familieleden worden niet echt voorbereid en ik denk ook niet dat het veel zou uitmaken. De man van mijn zus zit nu in Afghanistan. Zij kent het leger van nabij. Mijn vader zat zijn hele leven in het leger, mijn broer diende tijdens Desert Storm en ik kom net terug uit Bagdad. Laatst belde haar man om te laten weten dat hij met een konvooi op pad ging en dat hij haar bij aankomst zou bellen. Natuurlijk kwam hij veel te laat aan, het is tenslotte een oorlogsgebied. Maar mijn zus is boos omdat hij niet gebeld heeft en omdat ze zich zorgen maakt. Eenmaal aan de telefoon is hij boos omdat zij boos is. Het is *a whole can of worms* waar je vroeger geen last van had toen brieven van het front pas twee weken later aankwamen.”

Een verslechtering in jouw ogen?

“Ja, ik denk dat het slechter is. Het ondermijnt de kameraadschap onder de troepen. Je praat niet meer met elkaar tijdens de uren dat er niets te doen valt, maar hangt voor een computerscherm of aan de telefoon. Je verbreekt je banden met het thuisfront niet echt terwijl je er tegelijkertijd geen enkele grip meer op hebt. Onder je ogen verkruiemt je burgerleven en je kunt alleen maar toekijken.”

Je zag je eigen prille huwelijk onder je ogen verkruiemelen. Wanneer werd dat duidelijk?

“Waarschijnlijk tijdens mijn twee weken verlof. In het boek praat ik niet over die periode. Het is grappig. Je schrijft een autobiografie en probeert eerlijk en waarheidsgetrouw al die pijnlijke geheimen op papier te zetten. Maar opeens

John Crawford was een jonge man uit Tallahassee, Florida die na drie jaren bij de 101st Airborne Division zijn resterende diensttijd uitzat bij de Nationale Garde. Als dank betaalde het leger zijn studie antropologie. Pas getrouwd en nog twee examens verwijderd van zijn afstuderen ontving hij tijdens zijn huwelijksreis een oproep van het leger. Tot zijn verbazing belandde hij al gauw in Bagdad. Een missie van drie maanden werd keer op keer verlengd en eindigde in een jaar vol schietpartijen, plunderingen, verslaving en persoonlijk leed. Zijn huwelijk werd een van de vele oorlogsslachtoffers. Bij thuiskomst overleefde Crawford gedemoraliseerd op zeven valiumpillen per dag, hij sliep bij vrienden op de bank, hing rond in kroegen en lokte gevechten uit totdat het voorschot met vijf nullen op zijn boek weer enige normaliteit bracht in zijn leven. Dit boek, *The Last True Story I'll Ever Tell*, heeft de indringendheid van een brief van het front en bestormde de *New York Times*-bestsellerlijst. Al lezend voel je de ondraaglijke hitte van Bagdad terwijl je rondrijdt in een Humvee en proef je de angst tijdens de dagelijkse patrouilles. Crawford geeft een menselijke dimensie aan een oorlog die veelal afstandelijk op televisie voorbij trekt.

Ik ontmoet hem in een hotelbar in New York. Crawford is kleiner dan je uit zijn boek zou verwachten; een *all American boy* in spijkerbroek en met een leren kettinkje rond zijn nek. Een stapel boeken naast zijn koffie verkeerd verdraagt de cursus over Ernest Hemingway die hij nu volgt.

We zitten in de stad die op 11 september 2001 hard getroffen werd. Ground zero ligt praktisch om de hoek. Waar was jij die bewuste dag?

John Crawford: “Als antropologiestudent hielp ik bij een opgraving van een oud Spaans klooster in Florida. Ik zat te wroeten in het zand toen de eigenaar van het stuk grond naar buiten kwam en vertelde dat een vliegtuig in het World Trade Center gevlogen was. We volgden de rest gekluisterd aan de radio in ons busje. Toen ik thuiskwam, zag ik beide gebouwen instorten.”

Had je toen enig idee over hoeveel invloed die dag op jouw leven zou hebben?

“Ik zat op dat moment bij de Nationale Garde. Vanaf mijn achttiende had ik drie jaar lang gediend bij de 101st Airborne Division. Men vergeet vaak dat je bij het leger voor acht jaar tekent. Na drie jaar volgt inactieve dienst bij de reservetroepen of de Nationale Garde. Dat leek een goede deal omdat het leger tijdens je inactieve dienst je studie betaalt. Ik weet wel dat ik bliken uitwisselde met een vriend die bij de reserves diende. Maar ik dacht op dat moment zeker niet dat ik in Bagdad zou eindigen.”

Waar en hoe kwam je oproep je ter ore?

“Op een cruiseschip, varend voor de kust van Belize. Ik was net getrouwd. Omdat mijn vrouw en ik nog studeerden, hadden we onze huwelijksreis tot de schoolvakantie in het najaar uitgesteld. Na drie legerjaren was ik gewend vroeg op te staan. Ik zat die ochtend in de computerruimte om te kijken of onze examencijfers al bekend waren en vond een e-mail van mijn vader. Hij had een brief ontvangen dat mijn eenheid was opgeroepen.”

Hoe reageerde je vrouw?

“Die vertelde ik niets. Ik hoefde niet meteen op te draven, dus leek het me niet nodig om de rest van onze huwelijksreis te verpesten.”

Je vermoedde ook toen niet dat je wel eens in Irak kon eindigen?

“Voor mij was de Nationale Garde altijd een grap geweest. Ik nam het niet al te serieus. Pas later begon het mij te dagen dat de Garde ook in Irak ingezet zou worden. Mijn vrouw kon dat tot vlak voor mijn vertrek niet echt geloven. Net als zoveel andere Amerikanen was zij ervan overtuigd dat de Nationale Garde alleen werd opgeroepen om een helpende hand te bieden na een orkaan of zo.”

jouw dochters zakgeld? En hoe zeker ben jij ervan dat je ze hetzelfde zou behandelen als er nog een zoon tussen zat? Alhoewel ik zelf van gelijke behandeling een punt maak, ben ik toch bevreemd voor de dag dat ik me erop betrap dat mijn zoon langer mag uitgaan dan mijn dochter op die leeftijd. Iets om op te letten. Klopt het dat in jouw sector, het boeken- en theatervak, het beter gesteld is met gelijke rechten dan elders? Of is dat slechts een indruk?

Ik was overigens nogal misnoegd over het bericht dat onlangs de wereld werd ingestuurd dat vrouwen 25 procent minder zouden verdienen dan mannen. Men had enkel de absolute loonmassa vergeleken, zonder rekening te houden met job, functie of sector. Statistische onzin, kleuterwiskunde, bijna zo erg als *De stemmenkampioen*. Ik wilde echte cijfers zien, namelijk of een vrouw minder krijgt dan een man voor dezelfde job in dezelfde sector. En zo ja, hoeveel? Van

mijn eerste vraag ben ik intussen verlost, want als ongelijkheid al in het zakgeld zit, dan mag je er donder op zeggen dat die niet ineens verdwijnt wanneer men met beide voeten in de maatschappij staat. Dat men dan nu maar eens een degelijke loonvergelijking maakt om het echte verschil bloot te leggen. Men zou eens moeten leren dat eerlijke eisen door niets zo snel onderuitgehaald worden als door oneerlijke argumenten. Zelfs als blijkt dat een vrouw in dezelfde job 7 procent minder verdient, is dat een schande. Maar die 'foute' 25 procent maakt absoluut geen indruk.

De gelijkekansen discussie wordt volgens mij te veel in zwartwitermen gevoerd. Er is alsmar minder ruimte voor de kleurschakering van de nuance. De enen zeggen dat vrouwen de moderne slaven zijn die in alles gediscrimineerd worden, de anderen zeggen dat vrouwen zoogdieren zijn die eigenlijk gelukkiger zijn als ze thuis mogen blijven. Voor bei-

de stellingen vind je genoeg voorbeelden, maar de veralgemening blijft vals. Onlangs ontmoette ik een koppel, hij leidde nu het bedrijf van zijn familie, zij was advocate. Was advocate, want ze had ervoor gekozen om zich volledig aan haar gezin te wijden. In haar ogen zag ik

de glimp van een eeuwige herfst. Een beslissing uiteràrd in samenspraak genomen, maar wat betekent die samenspraak in een maatschappij waarin meisjes zonder dat men er erg in heeft minder zakgeld krijgen dan jongens? Als dit mannenvolk dan toch zo ontzettend superieur is, is het dan niet uitgerkend hun plicht om dit tegen te gaan?

Nog zo'n valse stelling: 'Het probleem met vrouwen is dat ze elkaar niet helpen en niet kunnen samenwerken met andere vrouwen'. Ook hier weer die valse veralgemening. Bij gelijke kansen is iedereen een concurrent en is er geen reden om een andere houding aan te nemen tegenover iemand van hetzelfde geslacht. De stelling klopt enkel in omgevingen waar er geen gelijke kansen zijn en men aangewezen is op uitgesproken of verdoken positieve discriminatie. Op dat ogenblik ontstaat er een schaarste, want de ruimte in het vakje 'vrouw' is beperkt. Men zal de positie verdedigen te-

gen concurrenten die hetzelfde schaarste goed kunnen opeisen. Maar dat is absoluut geen vrouwelijke trek. Kijk maar naar mannen in de politiek die de eigen regio afschermen voor iedere concurrentie omdat de geplogenheden bepalen dat regionale spreiding noodzakelijk is. Schaarste, in dit geval één functie voor één regio, creëert op dat ogenblik bij een man identiek dezelfde reflex.

Ach, er zal nog veel moeten gebeuren en misschien kunnen we beginnen met het zakgeld. Of heb jij een idee dat sneller gaat, Gerda?

Noël

P.S.: Ik moest je de groeten overmaken van Bettie.

DE GEDACHTETREIN

Yves Desmet, Margot Vanderstraeten, Jos Geysels, Noël Slangen, Gerda Dendooven en Bert Kruismans

BOEK OVER DE OORLOG

knal je op een muur en denk je; 'deze shit gaat niemand iets aan.' Aan het eind van mijn verlof liet ik mijn trouwring in de auto bij het vliegveld achter."

Er verschijnt opnieuw een brede glimlach op zijn jongensachtige gezicht. Crawford lijkt het moment voor zich te zien. Hij kan er nu waarschijnlijk om lachen omdat hij en zijn vrouw weer voorzichtig bij elkaar zijn.

Naast angst en drugs vormt humor een belangrijk ingrediënt in je boek.

"Humor is een manier om met moeilijke situaties om te gaan. In het boek wordt een soldaat door het hoofd geschoten, waarop Kreed (*een van de officieren, JS*) zegt: 'What do you think the last thing that went through his head was.' Hilarisch op dat moment maar tegelijk natuurlijk erg zieke humor. Iemand die nooit in zo'n situatie zat, denkt waarschijnlijk dat er iets mis met je is."

Wat vond je eigenlijk van de Irakezen?

"Toen we Irak binnenvielen, zag iedereen de televisiebeelden van juichende Irakezen, wuivend met Amerikaanse vlaggen. Wat ze niet zagen, was dat ze tegelijkertijd om voedsel aan het bedelen waren. Ze hadden doodgewoon honger omdat hun gewassen vernietigd waren en al hun vee dood was. Ik zat voornamelijk in de soennitische driehoek, wat niet het vriendelijkste stuk van Irak was. Sommigen houden vol dat de Irakezen blij waren met onze komst, maar ik merkte daar niets van. Soms veinsde iemand blijheid - 'George Bush is so good' - om vijf minuten later op zeer gebiedende toon van alles op te eisen. Ik had nooit een oprecht 'bedankt-voor-het-komengevoel'. Ik hoor wel dat de Koerden aardig zijn en dat stationering in Koerdistan een vakantie is."

Je beschrijft Irakezen met 'ogen nat van haat'. Een beeld dat herhaaldelijk terugkomt.

"Kijk, niemand vindt het leuk als een leger zijn stad binnentocht. Zelf als je Saddam haatte, was je trots gekrenkt. Vervolgens ontbonden we het leger en de politie omdat ze corrupt waren. En ze waren corrupt. Maar dertig corrupte agenten zijn beter dan helemaal geen agenten. Ik herinner me nog een vuilnisman in onze sector. Hij werd door de overheid betaald, maar liet zich ook onder de tafel

fêteren door de bevolking. Onze commandant wenste daar niet in mee te gaan en ontsloeg de man. Vervolgens hoopde het afval zich in de straat op, vermengde zich met water - Irakezen vegen niet, ze spoelen hun huis schoon - en verstopte de riolering. Dat alles in een brandende hitte, en natuurlijk geen elektriciteit. Het zou aan de slechte infrastructuur liggen. Ik geloof er niets van. Ze hadden stroom en nu niet meer. We hebben miljarden en miljarden in het land gepompt, maar we kunnen het licht niet aan krijgen. En dan verwachten we dat mensen zich gedragen. Wat ik van Irakezen vind, is irrelevant, maar in zo'n situatie zou ik ook in opstand komen. Als een regering geen eten, geen

schoon water, geen elektriciteit en geen medicijnen kan verzorgen, komen mensen in opstand, waar dan ook."

Heb jij het idee dat Amerikanen thuis een goed beeld hebben van de werkelijke stand van zaken in Irak?

"Het thuisfront heeft het over een langetermijnvisie en vraagt zich af waarom Irakezen zich niet beter gedragen. We hebben het over drie jaar zonder elektriciteit, zonder schoon water! Hoe geduldig wil je dat ze zijn? Het is onmogelijk een goed beeld te krijgen. De media laten het afweten. Dat is hun schuld niet, ze zitten vast in de groene zone. De meeste journalisten die ik ken, gaan niet eens terug. Zij zien het als pure tijdverspilling. Daar komt bij dat alles politiek gekleurd wordt. Als de Republikeinen wijzen op een succesje, roepen de Democraten dat het niets voorstelt. Amerikanen willen helemaal niet weten wat er aan de hand is. Ze willen hun eigen mening bevestigd zien."

Je houdt je in het boek ver van politieke tirades. Maar het hoofdstuk *Lies* wordt voorafgegaan door een citaat van Hermann Goering op het Neurenbergproces: 'It's easy to drag people into war, whether in a democracy, a fascist dictatorship, a parliament, or a communist dictatorship... Just tell them they are being attacked and denounce the pacifists for lack of patriotism and exposing the country to danger.' Dat heeft geen betrekking op president Bush?

"Amerikanen hebben vaak het gevoel dat hun regering eerlijk is en ver weg blijft van praktijken die het daglicht niet kunnen verdragen. Het nationalisme dat na 11 september de kop op stak - we moeten de *bad guys* pakken - deed me erg aan de Eerste Wereldoorlog denken. Alle landen waren toen erg nationalistisch. Dat wij op eenzelfde manier de oorlog binnengesleept werden, drong aanvankelijk niet tot mij door. Het citaat is perfect. Vertel het volk dat ze aangevallen worden en dat ze in gevaar zijn. Dat is precies wat deze regering deed en het Amerikaanse volk trapt er geheel in. En nu hebben we een president die toestaat het Amerikaanse volk af te luisteren. Uit peilingen blijkt dat 65 procent van de mensen dat wel prima vindt. Ongelooflijk voor een land dat gefundeerd is op 'laat me met rust'. Het 'we-zijn-in-gevaarbeleid' werkt fantastisch voor deze regering. Vandaar het citaat. Hopelijk gaan mensen om zich heen kijken en zien wat er werkelijk gebeurt."

Ik vind Arabieren niet prettig en heb liever niets met ze te maken. Elke keer als ik in New York ben, zie ik ze, houd ik ze in de gaten en vertrouw ik ze niet. Ik zou willen dat het niet zo was

Gefeliciteerd Noël,

U bent een man met zuivere gedachten. U hoort mij goed: ik zeg *zuivere gedachten* en niet *propere*, want daar ben ik niet in thuis.

En ik zeg ook: u bent een *goed* man, en niet u bent *de goede* man, want dan bedoel ik iemand anders. U begrijpt: het is niet omdat Noël met een N begint, dat hij dan ook Sint-Nicolaas is.

Juiste formuleringen zijn bedoeld om spraakverwarring te vermijden.

En we moeten oppassen, want taal is frivol en verleidt snel tot creativiteit.

Maar bon, zo kom ik meteen tot de kern van de zaak: bezint eer gij begint en begint elke bezinning met een ontleding van de boodschap.

Zullen we uw boodschap eens samen ontleden, u en ik?

Vooraleer ik mijn wilde gedachten loslaat?

Ja?

Goed, ik begin.

Ten eerste

U zegt: ik ben *geschrokken*.

Geschrokken is iets tussen schrikken en

schrokken. Schrikken is gezond. Schrokken draagtenten. Wat bedoelt u precies?

Ten tweede

U schrijft: *Mijn kinderen willen opslag*.

Welke opslag? Een opslag bij een partijje tennis, bij volley of een ander opwindend spel? Of zijn ze misschien als clandestiene loontrekkers werkzaam in uw gezin?

U zegt: *ik wil hier niet zomaar blind op vrouwen*. Hebt u al eens nagedacht over een witte stok, een geleidehand?

U zegt: *toen moest ik slikken*. Maar Noël, iedereen slikt wel eens en sommigen zelfs heel veel. Het hangt ervan af wat u slikt, en hoe vaak.

Ten vijfde

U vraagt hoe het bij mij zit en of ik mijn kinderen hetzelfde zou behandelen als er een zoon tussen zat?

Zeg me eens Noël, wantussen moet die zoon dan zitten?

Dus, bezint eer ge verzint.

En dat heb ik gedaan.

Hoort mijn besluit: Noël, uw brief is complexe materie.

Ik heb dus geen antwoord op uw vraag,

meer nog: ik weet niets zinnigs te vertellen aangaande ongelijkheden.

Tralalie tralala.

Ik weet wel een paar andere dingen.

Ten eerste

Iedereen gelijk voor de wet is een goed begin, maar een ijzeren wet kan bijzonder onrechtvaardig zijn. Er is de regel en er is het geval. Als onze ene dochter uitgaat, zal ik iets geruster slapen dan wanneer onze andere dochter uitgaat.

Ten tweede

Vertrouw geen statistieken.

Want meisjes gaan vaker shoppen in gezinsverband en zo blijft er al eens een rokje of een paar schoenen aan hun vingers plakken en dan zeggen wij: 'Ze zijn zo lief meneer', en we betalen. Spijtig voor onze zonen.

Ten derde

Elk levend wezen is evenveel waard, niemand kan zich het recht toe-eigenen meer waard te zijn dan een ander.

We zijn allemaal maar een zak vol beenderen, bloed, uitwerpselen en nog wat stinkende sappen bovenop. Bedoeld om tot

stof te vergaan. Of is degene die de fluit bezit meer waard dan degene die erop speelt?

Ten vierde

Verbod op onderwijs is een groter onrecht dan spotten met een abstracte godheid.

Ik zeg u Noël, macht en angst mogen niet in één broek wonen.

Want de machtige - bang voor eigen driften, voor anderemans driften, bang om macht-af te zijn - heeft zuizend en een manieren bedacht om controle te behouden.

Hoe werd John Crawford een schrijver tijdens deze oorlog?

"Ik zat me te vervelen in Bagdad en schreef het stuk dat nu het laatste hoofdstuk in het boek is. Een journalist van *The Nation*, een klein blad uit New York, zag me schrijven en wilde het graag lezen. Ik had mijn e-mailadres erbij gekrabbeld. Niet veel later kreeg ik een e-mail van een uitgever en had ik een contract op zak. Op dat moment was het nogal onwettelijk. Er lag thuis een contract te wachten, maar in Bagdad bestond het niet echt. Toen ik thuis kwam, dacht ik wel: 'Shit, ik moet een boek schrijven.'"

Vanwaar de titel van je boek: *The Last True Story I'll Ever Tell*.

"Het is het laatste hoofdstuk in het boek waarin ik mijn verwachtingen over mijn thuiskomst en de werkelijkheid naast elkaar plaats. En de werkelijkheid was zeer onplezierig. Op dat moment had ik het gevoel dat ik daarom nooit meer over 'de werkelijkheid' zou willen vertellen. De titel is natuurlijk een problematisch eigen leven gaan leiden voor een beginnend schrijver als ik. (*lacht*) Daarom ben ik net een cursus fictie schrijven begonnen. (*In het laatste hoofdstuk dwingen vrienden hem tot het vertellen van een oorlogsanekdote. Hij trakteert ze op een incident waarbij hij een Irakees jongetje doodschiet dat vanuit de verte een geweer op hem lijkt te richten. Het geweer blijkt stuk te zijn.*)"

Crawford neemt een slok van zijn tweede koffie verkeerd. Hij oogt steeds minder op zijn gemak in deze trendy New Yorkse hotelbar. Zijn hoofd lijkt nog veel te moeten werken. Daar komt nu de druk van het schrijversvak bij en de angst dat hij wellicht een *one hit wonder* zal zijn.

Hoe was je thuiskomst uit Irak?

"De dag dat ik thuiskwam, was ook de dag dat mijn vrouw en ik uit elkaar gingen. Trots en eigenwijs als ik was, besloot ik het mijn ouders niet te vertellen. Ik verbleef eerst een maand op de bank van mijn vriend Joe. Daarna trok ik in Tallahassee van appartement naar appartement. Het was krankzinnig. Ik werd overal uitgetrapt, verhuisde twee keer per maand. Toen het boek uitkwam en mijn eerste voorschot werd overgemaakt, werd het langzaam maar rustiger. Toch had ik geluk in vergelijking met vele andere veteranen. Ik hoefde niet op zoek naar een baan, hoefde me niet aan de maatschappij aan te passen. Ik kon alleen aan mezelf denken en schrijven."

Je schrijft dat je na thuiskomst op een dag sigaretten koopt en de winkel uitloopt als blijkt dat de man achter de balie een glimlachende Arabier is. Je haat ze?

"Wellicht komt het omdat ik in Tallahassee nooit met een Arabische gemeenschap geconfronteerd was. Hoe je er ook tegenaan kijkt, het blijft racistisch. Ik vind Arabieren niet prettig en heb liever niets met ze te maken. Elke keer als ik in New York ben, zie ik ze, houd ik ze in de gaten en vertrouw ik ze niet. Ik zou willen dat het niet zo was. Het is grappig, mijn vader hamerde er altijd op dat je iedereen gelijk moet behandelen. Maar toen ik naar Irak ging, zei hij half grappend: 'Vertrouw de spleetogen nooit.' Wat hij bedoelde was, refererend aan zijn Vietnamervaring: 'Vertrouw de Irakezen niet.' Ik ben ervan overtuigd dat hij ze nog altijd niet vertrouwt en nog altijd haatdragend is. Het is waarschijnlijk iets wat je hele leven bij je blijft."

Is dit dezelfde jongen die de *hearts and minds* van de Irakezen moest veroveren?

"Het merendeel van de soldaten heeft een hekel aan Irakezen en waarschijnlijk aan alle Arabieren. Andersom zijn de gevoelens misschien nog sterker. Er is een hele generatie die elkaar niet kan uitstaan. Het zal lang duren voor wij elkaar weer aardig vinden."

John Crawford, *The Last True Story I'll Ever Tell: An Accidental Soldier's Account of the War in Iraq*, Riverhead Books, New York, 2005

Ik noem er vijf: kleineren, weren, negeren, insinueren, en zelfs honoreren.

Ten eerste

Soorten zijn verschillend, anders waren het geen soorten.

Als een vrouw vandaag beslist huisvrouw te worden, is ze dom.

Als een vrouw vroeger koos voor een job was ze een slechte moeder.

Lang leve de anonieme moeders die vrijwillig een stap opzietten om hun man en kroost te laten schitteren.

Ten slotte

Rechtvaardigheid begint daar waar de kleinste stem ook telt.

Of ze nu scheel kijkt, één been heeft, een A-cup, krom en kaal is of thuiswerkend. Ook die stem is honderd procent (over de D-cup heb ik mijn twijfels).

En de rest is een kwestie van: hoe vol of hoe leeg het glas is.

De ene zal klagen, de andere zal verdragen.

Maar Noël, nog één vraag, van mij naar u?

Draagt u soms hoge hakken?

Stel dat u er zou dragen, zou u kunnen la-

chen om uw gestrompel, uw hogehakver-slaving?

Vrouwen wel, ze zijn grappig van nature,

al produceren ze zogezegd geen humor.

Als een vrouw struikelt, hoopt ze dat een

andere erbij komt liggen zodat ze zelf minder

bloot ligt.

Een vallende man zal grappend en grol-

lend nog proberen de concurrentie on-

schadelijk te maken.

En ik, wat ben ik? Welke soort ben ik?

Van op mijn rug gezien ben ik een man,

bovendien dop ik mijn eigen boontjes, ik

ontstop afvoerbuizen, spot en spuw, op

mezelf en op de rest.

Maar van voren gezien, en in profiel, lijkt ik

toch weer meer een vrouw.

Hoeveel zakgeld krijg ik dan Noël? Eén

plus één is twee? Nee?

Groet aan uzelf en aan Bettie

Jerde

kennen elkaar een beetje, maar niet echt goed. Ze schrijven elkaar brieven. U mag meelesen.